

Modersmål i förskola

- En kvalitativ undersökning av modersmål, 15 hp.

Barn med flera språk

Flerspråkiga barn i förskola

Att möta tvåspråkiga barn i förskola

Av: Vivianne Jacobsson
Handledare: Florence Fröhlig

Innehållsförteckning

Abstract på engelska	4
Sammanfattning på svenska	5
1. Inledning	6
2. Bakgrund	7
2.2 Styrdokument	8
2.3 Syfte	9
2.4 Frågeställningar	9
3. Tidigare forskningar	10
3.1 Modersmålet	12
4. Teorianknytning	14
5. Metod	16
5.1 Genomförande	17
5.2 Urval	18
5.3 Etisk ställningstagande	18
6. Resultat och analys	19
6.1 Adopterade barn och modersmål	20
6.2 Tvåspråkighet/Flerspråkighet	20
6.3 Intervjuer om pedagogernas arbetssätt	22
6.4 Intervjuernas roll att arbeta med barn med annat språk	28
6.5 Tillgång till material	28
6.6 Utbildning	29
6.7 Handlingsplan	29
7. Diskussion	30
8. Slutdiskussion	31
9. Referenslista	34
10. Bilagor 1 – 3	35

Förord

Nu äntligen är det dags att avsluta min forskningsstudie, det är en skön känsla. Att man hade alla dessa veckor på sig att skriva och leta böcker om just mitt val av ämne, gjorde det extra roligt och spännande. Tiden med huvudet i alla böcker, och tiden framför datorn bara flög iväg.

Jag vill ge ett stort tack till de pedagogerna som ställde upp på intervjuerna, och av allt de delade med sig av sina egna erfarenheter och tankar. Samtidigt vill jag tacka min handledare för all hjälp och feedback som hon har gett mig på vägen.

Jag vill även tacka min underbara familj som verkligen har fått stått ut med min frånvaro, inte bara under mitt examensarbete utan under alla de tre studieåren som jag har suttit vid datorn och haft huvudet i böcker. Även ett tack till min syster, vänner, släkt och kollegor som har stöttat mig hela vägen. Ni är underbara TACK ALLA NI!

Vivianne Jacobsson, januari 2014.

Title: Native language in preschool.

Author: Vivianne Jacobsson.

Instructor: Florence Fröhlig.

Abstract

The main purpose of this study was to look how preschool teachers work with multilingual children in preschool. I chose to use a qualitative interview method, since the teachers reasoning and opinions were at value. That was my interest in this study.

Both preschools that I have been to and done my interviews at show a great interest by their curiosity to learn words and phrases in different languages. The teachers use the children's parents for access for new words. It is predominant among the teachers to encourage the children to speak their mother tongue with each other in preschool, and the teachers also point out how important it is that the parents speak the mother tongue at home with the children. The teachers wish is that every child should feel proud of their origin, language and culture.

The preschool used song, music and fairy tales and they also divided the children into smaller groups so everyone could have their say. Ladberg describes how fairy tales are a good and abundant material were the children learn new words. She also points out that it's good to divide the children into different small groups were they're approximately at the same level. Children who don't understand become sad and lose their concentration, give up "shut down" the language. The best way is to read fairy tales in small groups (Ladberg 2003, s. 157, 158).

The difficulty to work with multilingual children is that the teachers sometimes don't know if the children understand what teachers are saying.

The result shows that the teachers show an approach, which is based on curiosity of the teachers and listen, converse, and do research together with the children. The teachers give the children participation by bring out children's processing of learning and development by the goals of the curriculum (Lpfö 98 2010, s. 9, 10).

Keyword:

Language development, bilingualism, mother tongue.

Titel: Modersmål i förskola.

Författare: Vivianne Jacobsson.

Handledare: Florence Fröhlig

Sammanfattning

Huvudsyftet med denna studie var att undersöka hur förskollärare arbetar med flerspråkiga barn i förskolan. Jag valde att använda mig av en kvalitativ intervjumetod, då jag ville ha pedagogernas resonemang och åsikter.

Båda förskolorna som jag har varit på och gjort mina intervjuer på visar att pedagogerna visar ett stort intresse genom sin nyfikenhet av att lära sig ord och fraser på barnens olika språk. Pedagogerna tar sin hjälp genom att de använder sig av föräldrarna för att få tillgång till ord och fraser som hjälper pedagogerna i verksamheten. Det är övervägande bland pedagogerna att de uppmuntrar barnen om att prata sitt modersmål även på förskolan med varandra, pedagogerna påpekar även hur viktigt det är att föräldrarna pratar sitt modersmål hemma med barnen. Pedagogerna vill att varje barn ska känna stolthet över sitt ursprung, språk och kultur.

Förskolorna använder sig av sång, musik och sagor, de delade även in barnen i smågrupper för att alla ska få komma till tals. Ladberg skriver om att sagor är ett bra och rikt material där barnen lär sig nya ord. Hon poängterar även att det är bra att dela in barnen i smågrupper där barnen är ungefär i samma språkliga nivå. Barn som inte förstår ledsnar och tappar koncentrationen, ger upp ”stänger av” för språket. Sagor läses bäst i smågrupper (Ladberg 2003, s. 157, 158).

Resultatet visar att pedagogerna visar ett förhållningssätt som bygger på en nyfikenhet hos pedagogerna, lyssnar, samtalar och forskar tillsammans med barnen. Pedagogerna ger barnen en delaktighet genom att plocka fram barnens läroprocesser och utveckling genom läroplansmålen (Lpfö 98 reviderad 2010, s. 9, 10).

Nyckelord:

Språkutveckling, tvåspråkighet, modersmål.

1. Inledning

Alla barn i alla länder skriker från början, även döva barn. Barn föds med möjligheten att utveckla alla världens språkljud men de lär sig det språk som talas i den miljö det växer upp i (Ellneby 2007, s. 145). Gunilla Ladberg forskare i pedagogik skriver: ” Språk är liv, språk är bron mellan människor”. Vi människor behöver språk för att möta varandra, för att förstå och bli förstådda. ”Fråntas jag den möjligheten så blir jag ensam. Fasansfullt ensam” (Ladberg 2003, s. 7).

Idag lever vi i ett samhälle där människor pratar olika språk, samhället blir mer och mer internationellt. Vi kommer i kontakt med olika språk mer nu än vad vi gjorde förr. Detta kan bero på att vi reser, studerar utomlands, hittar nya kontakter, vänskap och hittar eventuellt vår partner från ett annat land. Det kan även bero på att människor blir tvungna att lämna sitt hemland för olika omständigheter. På grund av denna nya rörlighet kommer många barn att leva i nya språkliga konstellationer. Detta kan leda till ny språkinläring, men det kan också bli ett avbrott i människors språkutveckling och till byten av språk. Människor från Sverige och andra rika länder reser över hela världen. (Ladberg 2003, s. 23).

I läroplanen för förskolan beskrivs det hur man ska stödja flerspråkiga barns utveckling i modersmålet och i svenskan. Under Mål och Riktlinjer i den nya reviderade Läroplanen för förskola står det:

Språk och lärande hänger oupplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling.

Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. (Lpfö 98 reviderad 2010, s. 7).

2. Bakgrund

Man brukar säga att det finns mellan 5000 och 6000 olika språk, fördelade på cirka 150 olika länder. En del ser på tvåspråkighet med skepsis, medan andra ser det som en tillgång och en nödvändighet. När det gäller tvåspråkighet hos småbarn finns det både de som tycker att det måste vara svårt att hantera flera språk, och så finns de som menar att det är just när man är barn som man ska lära sig många språk. De vanligaste orsakerna till att vi har tvåspråkiga barn i det svenska samhället är just att:

1. Barn växer upp i familjer där två språk talas
2. Det talas ett annat språk hemma än svenska
3. De använder ett annat språk än svenska på förskolan

(Håkansson 2003, s. 9, 10).

Författarna och journalisterna Gabriella Ekelund och Annamaria Dahlöf menar att det är under de första tiden på förskolan som barnen utvecklar sitt språk som mest intensivt. Minst 66 686 barn i förskolan hade 2007 ett annat modersmål än svenska. Av dessa fick 10 811, eller 16 %, modersmålsstöd. Barn i Sverige pratar över 140 olika språk (Ekelund & Dahlöf 2009, s. 49).

Susanne Benckert som är språkpedagog vid Språkforskningsinstitutet i Rinkeby, skriver i boken *Skarpa lägen*, att barn som nyligen kommit till Sverige vars modersmål är ett levande inslag i hemmet och som håller på att utveckla sitt andraspråk, bör få möjlighet att utveckla modersmålet parallellt med svenskan. Hon menar även att det inte är så enkelt att generalisera vilka som behöver utveckla sitt modersmål parallellt med svenskan. Behovet kan se mycket olika ut. Vidare skriver hon om att det är viktigt att bilda sig en uppfattning om vilka/vilket språk som är barnets starkaste. Barnet har en större möjlighet att lära sig ett nytt språk om de förstår begreppet på sitt starkaste språk.

Flerspråkighet har dessutom en additiv effekt. Med det menas att barn i den mån de får chansen att utveckla sitt andra språk parallellt med sitt första språk, detta ses som något viktigt och värdefullt så berikar språken varandra. Kan man lära sig två språk så har man lättare att lära sig ytterligare ett (Ekelund & Dahlöf 2009, s. 49-51).

Gunilla Håkansson, språkvetare menar att tvåspråkiga personer har alltid en möjlighet att välja språk. Invandrabarnen i Sverige talar sitt modersmål i hemmet och svenska utanför hemmet, resultat finns och visar att de flesta använder modersmålet med föräldrarna och svenskan med syskon och jämnåriga kamrater. Men det räcker inte att barnen bara pratar sitt modersmål i hemmet, förskolor måste se till att

modersmålet utvecklas för att barnen ska bli tvåspråkiga. Om man inte använder sina två språk kan det ena språket förloras när det inte används flitigt (Håkansson 2003, s. 195). Ju mer barnen kan sitt eget modersmål så är det lättare för barnen att ta till sig svenskan (Ekelund & Dahlöf 2009, s. 60). Fram till 1975 inriktade man sig främst på att ge invandrabarnen stöd i svenska. Då formulerades uttryckligen att det är skolans ansvar att stödja invandrabarnens tvåspråkighet. Barnen skulle erbjudas både hemspråksundervisning och undervisning i svenska som andraspråk. Den så kallade ”hemspråksreformen” trädde i kraft 1977. Hemspråksreformen innebär en skyldighet för kommunerna att anordna hemundervisning, men det är ingen skyldighet för de berörda att delta. Även inom förskolan ska det ges möjligheter för barn med annat modersmål än svenska att utveckla sitt modersmål. Detta ges i form av hemspråkstöd eller modersmålsstöd (Håkansson 2003, s. 72, 76, 77).

Idag möter pedagogerna i förskolan oftare och oftare föräldrar och barn med ett annat språk. Detta sätter en stor press på förskolans verksamhet, som hela tiden måste hitta nya sätt för att nå läroplanens mål. 60 procent av alla förskolebarn som hade ett annat modersmål, fick modersmålsstöd i förskolan under 1980-talet. Men 26 år senare var procenttalet nere på 14 procent, det kan ha berott på att kommunernas ekonomi försämrades, 1990 togs statsbidraget bort till modersmål i förskolan. Ändå står det i läroplanens styrdokument att alla barn med ett annat modersmål har rätt till modersmålsstöd, så finns det förskolor som fortfarande inte kan erbjuda detta (Skolverket 2006). Kommunen behöver inte erbjuda modersmålsundervisning längre än till sju år (Ekelund & Dahlöf 2009, s. 57). Vart fjärde barn som växer upp i Sverige har sina rötter i något annat land, antingen är de själva födda utomlands, eller så har de två föräldrar från ett annat land. Nästan hälften av barnen som bor i storstäderna har utländsk bakgrund (Ekelund & Dahlöf 2009, s. 56).

2.2 Styrdokument

Förskolans mål och riktlinjer:

Förskolan är en social och kulturell mötesplats som stärker och förbereder barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara på barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkiga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig

svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål (Lpfö 98 reviderad 2010, s. 8, 7).

Förskolan ska sträva efter att varje barn:

- Utvecklar sin identitet och känner tryggheten i den.
- Utveckla sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära.
- Utveckla självständighet.
- Känna delaktighet i sin egen kultur och utvecklar känsla och respekt för andra kulturer.

(Lpfö 98 reviderad 2010, s. 9).

2.3 Syfte

Syftet med min undersökning är att ta reda på hur pedagogerna arbetar och vill arbeta med flerspråkiga barn i förskolan, där majoriteten av barnen har ett annat modersmål än svenskan.

2.4 Frågeställning

Frågorna som jag fokuserar på är:

- a. Hur är förskollärarens egen syn på arbetet med att stödja flerspråkiga barn?
- b. Hur arbetar pedagogerna för att främja lärandet för barn med annat modersmål?
- c. Hur ser förskolläraren på sin egen roll i arbetet med flerspråkiga barn?
- d. Finns det tillgång till främjande material för arbetet med flerspråkiga barn? I sådana fall, vilka material finns det?

3. Tidigare forskning

Språkforskaren Gisela Håkansson, skriver att idag menar många forskare att barn känner igen modersmålets ljud redan vid ett par månaders ålder (Håkansson 1998, s. 19). Ylva Ellneby, special och talpedagog skriver att om flerspråkigheten ska utvecklas hos barnen, så krävs det av föräldrarna att de är aktiva och villiga att utveckla språket hos barnen. Språkutvecklingen för flerspråkiga barn sker på samma sätt som för ett enspråkigt, men det kan ta längre tid. Barnet har flera ord och begrepp att lära in. Det finns ingenting som talar för att det är svårare att lära sig två språk än ett, eller att ett språk ska hindra det andra. Tvärtom hävdar många forskare att språk förstärker varandra, och om man kan två språk så är det lättare att lära sig ett tredje, och så vidare (Ellneby 2007, s. 152).

Det finns språkforskare som skriver att man måste vara uppvuxen med flera språk i familjen för att få kalla sig två – flerspråkig. Många forskare använder sig av begreppen *simultan* och *successiv* tvåspråkighet, *simultan* tvåspråkighet betyder att det är barn som lär sig två språk samtidigt, *successiva* tvåspråkighet betyder att barn lär sig ett språk i taget. (Håkansson 2003, s. 145). Ellneby skriver om sin tolkning av *simultan* inläring. Barnet lär sig språken samtidigt, det är vanligast från födseln. Oftast blandar barnet språket i början, för att så småningom skilja dem åt varandra. Många föräldrar blir oroliga när detta sker, men det är inget tecken på förvirring hos barnet. Språkblandning är vanligt hos småbarn detta försvinner när barnet lär sig skilja språken åt, det brukar vara klart vid fyraårsålder. Språkblandningen kan även kallas för kodväxling, det är helt naturligt för människor som talar flera språk (Ellneby 2007, s. 152,153).

Teorier om hur barn lär sig sitt förstaspråk har varierat mellan åren, där man hävdar att barn lärde sig modersmålet genom att härma de vuxna. Många barn växer upp med två språk redan i hemmet och får då två modersmål/ förstaspråk. Det klassiska inlärningsmönstret för *simultan* tvåspråkiga barn är att föräldrarna talar varsitt språk med barnet/ barnen i hemmet, detta finns beskrivet i flera studier.

Att växa upp med ett språk hemma och ett språk utanför hemmet är en vanlig situation för barn i invandrarfamiljer. Ofta rör det sig om att förstaspråkinläringen görs i hemmet och andraspråksinläringen görs utanför hemmet. Detta kallas för en *successiv* inläring (Håkansson 2003, s. 146, 150-152).

Karin Wallin och Susanne Benckert, forskare i språkpedagogik, och skolledaren Pia Hålander hävdar att legitimera modersmålet i förskolan gynnar barnets språk – och identitetsutveckling (Benckert, Hålander & Wallin 2008, s. 10). Forskningen visar att modersmålet är avgörande för barnets identitets- och

språkutveckling, modersmålsstödet skall vara en integrerad del i den vardagliga verksamheten och ingå så långt som möjligt i alla förskolans förekommande aktiviteter (Benckert, Hålander & Wallin 2008, s. 25).

Språkforskaren Lena Calderon påpekar att forskningen och erfarenheterna visar att språkutvecklingen är som intensivast i förskoleåldern och under de tidigaste skolåldern. Det är också belagt att flerspråkiga barns utveckling stimuleras om barnet får använda sitt modersmål. Minst vart fjärde barn som växer upp i Sverige idag har sina rötter i andra delar av världen (Calderon 2004, s. 5,7). Ålderns betydelse brukas anges som den viktigaste faktorn för lyckad språkinläring. Ju tidigare man utsätts för språket, desto bättre går det (Håkansson 2003, s. 59). Det är viktigt att pedagogerna visar ett intresse, nyfikenhet och har rätt inställning till modersmål och flerspråkighet i förskolan. För många barn med ett annat språk blir förskolan den första kontakten med det nya språket.

Det är viktigt att man uppmuntrar barnen att använda sitt modersmål. I boken *Flera språk i förskolan* står det att forskningen visar att modersmålet är viktigt för lärandet och kunskapsinhämtning hos barn som nyligen har invandrat till Sverige. En annan viktig aspekt av flerspråkig utveckling är att förskolebarn som inte använder alla sina språk kan förlora de språk som inte används. Forskningen visar också att barn som utvecklar tvåspråkighet med hög färdighet i båda språken även utvecklar en bättre språklig medvetenhet. Det är viktigt att stödja utvecklingen av både barns modersmål och svenska parallellt för att barn ska kunna utvecklas till tvåspråkiga eller flerspråkiga individer. I forskningen finns det inga belägg för att barn i förskoleålder skulle ha svårare att lära sig svenska än kamraterna som talar svenska som sitt modersmål (s. 13,14). Traditionellt brukar man prata om modersmål som det första språket man lär sig. Idag används kanske främst inom forskningen, också begreppet *förstaspråk*. Man gör då en skillnad på ett barns första språk – andraspråk. När ett språk lärs in innan treårsålder är det barnets förstaspråk, om språket lärs in efter tre årsåldern benämns det som det andraspråk (Calderon 2004, s. 18). Håkansson skriver om att språket är en färskvara. Om man inte använder sina två språk så kan det ena språket förloras, eller i alla fall nedtonat. Det finns inte lika mycket forskning om språkförlust som om språkinläring, men intresset för språkförlust ökar (Håkansson 2003, s. 195).

Ladberg skriver i boken *Barn med flera språk* hävdar att det är oftast pappans språk som kommer i kläm när flera språk pratas med ett barn, ofta beror det på att det blir lite tid för barnet att utveckla det språket. På grund av att en del pappor arbetar mycket och tillbringar lite tid med sina barn. I undersökningen visade det sig på olika sätt att man sällan räknade med pappans språk (Ladberg 2003, s. 138).

Numera ger kunniga språkforskare föräldrar rådet att hålla fast vid sina språk med sina barn. Det gör man bland annat med att ge i en broschyr med titeln *Två språk eller flera?* Som skolverket gav ut 2002

till stöd för föräldrar.

- ”Tvåspråkigheten för med sig så mycket positivt att de flesta familjer som har två eller flera språk aldrig skulle kunna tänka sig att vara utan dem”.
- ”Också i familjer där föräldrarna har olika modersmål brukar man rekommendera att var och en använder sitt modersmål tillsammans med barnet, framför allt under de första 2-3 åren”.
- ”Det finns till och med forskning som visar att det går bättre att lära sig ett andraspråk om man samtidigt får en god grund i sitt förstaspråk. De båda språken behöver inte konkurrera, utan kan fungera som stöd för varandra” (Ladberg 2003, s. 14).

3.1 Modersmålet

Ett nyfött barn känner igen sin mors röst. *Modersmålet* kan alltså sägas vara det eller de språk som en person har hört redan i moderlivet. Det kan ju vara fler än ett om modern regelbundet talar flera språk. I så fall föds barnet med minnen av flera språks prosodi (ljudegenskaper) lagrade i sin hjärna (Ladberg 2003, s. 57). Margareth Sandvik och Marit Spurkland, båda forskare i språkutveckling hävdar att oavsett vilken kultur ett barn föds i ska det lära sig kulturens språk och bli medlem i ett språksamfund, eftersom vi gör våra erfarenheter i språket (Sandvik & Spurkland 2011, s. 38). Modersmålet är det språk som man lär sig från födseln i hemmamiljön, och kallas även för förstaspråk som påpekats innan. Ett välutvecklat modersmål ger större möjligheter och bättre förutsättningar för att erövra ytterligare ett språk. Om barnet har föräldrar som har två olika modersmål, så kallas det för simultan flerspråkighet. Barn som har ett utvecklat modersmål och som är trygga i sin identitet lär det nya språket när de får lyssna, öva och pröva i lekfulla former. Pedagoger som arbetar på förskola med barn som har ett annat modersmål än svenska det är viktigt att komma ihåg att de har kontroll över sitt språk på modersmålet men kanske inte ännu på svenska. Barnen kan ofta mycket mer än vad de kan uttrycka på svenska (Calderon 2004, s. 13, 26). Språkforskarna Ulla Börestam och Leena Huss hävdar att det dock inte alltid är det första tillägnade språket som individen verkligen begagnar sig till vardags. Enligt ett annat synsätt kan termen modersmål också avse det språk som är personens huvudspråk och mest använda språk. Ibland kan det också vara det språk som personen behärskar bäst (Börestam & Huss 2001, s. 24). Att utveckla den språkliga kompetensen hos barn med andra modersmål än svenska, innebär att både aktivt stödja modersmålet och att stimulera inläringen av svenska. Som personal i förskolan måste pedagogerna se vad barnet faktiskt kan och bemöta barnet/barnen på ett respektfullt sätt (Calderon 2004, s. 36). Sandvik och Spurkland anser att när man arbetar med flerspråkiga barn är det viktigt att ge barnen möjlighet att

fortsätta utveckla modersmålet samtidigt som man skapar förutsättningar för dem att lära sig andraspråket. Det finns många skäl till att barnen ska få fortsätta att utveckla modersmålet: För det första kommunikationen med familj och släkt, för det andra att barnen kommunicerar på en nivå som motsvarar ålder och kognitiv utveckling, för det tredje kan modersmålet ha betydelse för utvecklingen av andraspråket till exempel att delta i samtal, att berätta, förklara, att förstå ord och begrepp. Modersmålet har dessutom betydelse för utvecklandet av färdigheter i andra ämnen som matematik, naturkunskap, samhällskunskap och historia (Sandvik & Spurkland 2011, s. 53, 54). Vidare skriver Sandvik och Spurkland om modersmålets betydelse, att personalen bör ”visa förståelse för barnets modersmål” och ”uppmuntra barn med tvåspråkig eller flerspråkig bakgrund att vara språkligt aktiva och samtidigt hjälpa dem att få erfarenheter som bygger upp deras begreppsförståelse och ordförråd” (Sandvik & Spurkland 2011, s. 53).

De undersökningar som jämför modersmålet och svenska har funnit att barn kan ha en god behärskning av svenska utan att ha lika god behärskning av modersmålet. Att behärska två språk lika bra brukar inte barn klara av (Håkansson 2003, s. 120).

Den språkinläring som äger rum i skolan har sällan syftet att göra barn tvåspråkigt, inte utan stöd från samhällets omgivning. När barn får språkundervisning i två-tre timmar i veckan under ett par år tid, som till exempel svenska barn som läser franska i skolan, är det ingen som förväntar sig att de ska bli tvåspråkiga i skolan.

När barn med annat modersmål undervisas i sitt modersmål räknar man däremot med att de ska bli tvåspråkiga – man räknar då med att de också använder språket i frågan under en stor del av tiden utanför skolan (Håkansson 2003, s. 189). Om barn behärskar flera språk samtidigt, utan att de gör större ansträngning, och pratar det i olika sammanhang kallas det för flerspråkighet.

Den som inte kan ett ord på ett språk kan ta hjälp av ord från ett annat språk, vissa ord eller företeelser kanske inte finns på modersmålet, då blir det naturligt att man använder det svenska ordet istället. Det är vanligt att flerspråkiga personer blandar avsiktligt med språken, forskarna kallar det *växlar* mellan språken. När barn lägger in enstaka ord från ett annat språk i en mening eller bara pekar, så är orsaken ofta att barnet inte har lärt sig ordet på sitt modersmål. Hur man kan hjälpa barnet när man hör detta är att ge barnet ordet på det språket, utan att rätta till eller att ge känslan till barnet att det gjort något fel. Tanken att man gör fel och inte duger kan komma tidigt. Det är den vuxnes ansvar som förebild att visa att det är i sin ordning att säga fel (Ladberg 2003, s. 26, 27, 30, 69).

Ann-Katrin Svensson, forskare i pedagogik tar upp *kodväxling* vad det innebär, att en talare som har samma uppsättning av flerspråkighet byter mellan språken och hämtar ord från ett annat språk än vad det för stunden pratas. Det betyder inte att talaren blandar ihop språken utan den utnyttjar sin språkliga

förmåga, på så vis får talaren en större möjlighet att precisera och variera sig. Det är vanligt att flerspråkiga individer som behärskar ett eller flera språk bra, kodväxlar i samspel med andra flerspråkiga för att få ett maximalt utnyttjande av sina språkresurser. I en studie av flerspråkiga förskolebarn visade det sig att de använde kodväxlingen för att utesluta andra i samtalet. Kodväxlingen sker medvetet och anses vara ett gott tecken på en god språklig och social kompetens (Svensson 2009, s. 191, 195). Sandvik & Spurkland även de skriver om kodväxlingen och anser, att när ett barn byter mellan språk som de behärskar kallar vi det för kodväxling. De anser även att man ska vara försiktig med att tolka detta som att barnet har svårt att skilja mellan språken, det är snarare en resurs för barnen och inte något tecken på sviktande kompetens (Sandvik & Spurkland 2011, s. 52). Kenneth Hyltenstam, forskare i tvåspråkighet hävdar att kodväxling innebär att tvåspråkiga talare håller båda språken i luften. Talarna växlar med att använda två språk samtidigt först på det ena språket och sedan några ord på det andra språket. Denna kommunikation används normalt endast internt mellan de tvåspråkiga som behärskar båda språken. Talarna följer ett bestämt mönster, ofta är det tydligt att det ena språket används som bas språk. En markering av dubbel identitet, ju bättre tvåspråkiga talare behärskar båda språken desto skickligare är de att växla. Kodväxlingen behöver inte sättas i samband med bristande behärskning av något av språken, utan kan tvärtom fungera som ett berikande språkligt uttrycksmedel (Hyltenstam 1999, s. 251).

4. Teorianknytning

I min undersökning har jag valt att titta på likheter och skillnader mellan Jean Piagets (1896-1980) och den ryske psykologen Lev S Vygotskijs (1896-1934) syn på deras språk och tänkande. Piaget var främst inriktad på den kognitiva utvecklingen, han hävdar att individen själv skaffar sig kunskap genom sina aktiviteter. Vygotskij studerar barns utveckling, med fokus på den mentala utvecklingen.

Piaget och Vygotskij ställs ofta mot varandra trots att de var överens på flera kritiska punkter. Båda ansåg att intellektet utvecklas i samspel med den sociala och materiella miljön. Utvecklingen sker både genom att individen bearbetar erfarenheter inombords och genom att individen delar sina erfarenheter med andra. Piaget och Vygotskij är också överens om att individens aktivitet är utgångspunkten för utveckling. Piaget betonar barnets individuella undersökande i sin omgivning, medan Vygotskij lyfter fram den sociala omgivningens betydelse för barnets mentala utveckling (Svensson 2009, s. 29, 30).

Piaget uppmärksammade små barns tal, han fann att barnet inte talade för att kommunicera utan att talet fyllde en annan funktion, det tillfredsställde barnets inre behov. Denna form av tal kallade Piaget för den

egocentriska talet (Svensson 2009, s. 37).

I boken *Vygotskij i praktiken* skriven av Leif Strandberg, psykolog. Skriver Strandberg att Vygotskij menar om ”att barnet pratar innan det kan prata”, med det menar han att när det lilla barnet föds börjar det att prata med sina föräldrar trots – och detta är egentligen märkligt – att det inte kan prata, trots att det är helt omedvetet om att det finns något som heter ord, meningar eller språk. Men det spelar ingen roll, barnet börjar likafullt att prata med sina föräldrar. Här kommer en viktig omständighet in i bilden, föräldrarna bjuder in barnet till ett socialt samspel, vilket de flesta gör (Strandberg 2006, s. 50). I den sociokulturella betonar Vygotskij i sin teori, hur den mänskliga utvecklingen har ett nära samband med det sociala, historiska och kulturella sammanhanget.

Vad kommer först, tänkandet eller språket? På vilket sätt är tänkandet och språket beroende av varandra? Piaget anser att det var tanken som ledde till ett utvecklat språk. Vygotskij hade en annan syn på sambandet mellan språket och tanken. Vygotskij menade att språket utgör en specifik utvecklingsdomän med rötter i den förspråkliga kommunikationen. Hos det lilla barnet är språket och tänkandet åtskilda. När barnet har nått en viss språklig nivå kommer språket att påverka tänkandes utveckling. Språket är beroende av den kultur barnet lever i och speglar därför kulturen. Barnets språk är från början socialt och inriktat på kommunikation.

Vygotskij hävdar att människan tänker verbalt, tänkandet är individens tal till sig själv. Genom tänkandet formar vi vårt inre beteende. Det sker i samband med att vi anpassar vårt beteende till andra. Vygotskij anser, liksom Piaget att de erfarenheter barnet gör under de första levnadsåren är mycket viktiga, människan behöver andra individer att spegla sig i för att utvecklas (Svensson 2009, s. 32, 33).

Vygotskij återkommer ständigt till att i början lånar barnet kompetens från den vuxne och känner därmed att det kan fastän det ännu inte kan (själv). Barnet lånar inte bara kunskaper, det lånar också förtröstan: förtröstan att det finns något att lära sig, och att detta som finns att lära är för mig (Strandberg 2006, s. 67).

5. Metod

I mitt examensarbete har jag valt att göra en kvalitativ undersökning, med intervjuer på pedagogernas arbetsplatser, jag har använt mig av papper och penna under intervjuerna. Jag har skrivit frågor till pedagogerna som jag ska intervjua. Från början var jag inne på att jag skulle skicka frågorna innan intervju skulle ske för att de som skulle intervjuas skulle vara väl förberedda, men hejdade mig med att göra det, eftersom jag ville att var och en som jag skulle intervjua skulle säga vad de tyckte med öppna svar, jag ville heller inte förlora deras spontana svar. På så sätt hade de ingen chans att diskutera frågorna tillsammans. Runa Patel och Bo Davidson, forskare i metodik skriver om den kvalitativa intervjuer har så gott som alltid en låg grad strukturering, det vill säga frågor som intervjuaren ställer ger utrymme för intervjupersonen att svara med egna ord (Patel & Davidson 2003, s. 81). Staffan Stukat, forskare i pedagogik skriver om den ostrukturerade intervjuerna, och det är den som jag har valt och med det menas: Enligt Stukat, att intervjuaren är medveten om vilket ämnesområde ska täckas in, man ställer frågorna (huvudfrågor) i den ordning situationen bjuder in.

Detta sker med att jag ställer samma frågor till alla ofta med en checklista (frågeguide). Intervjuaren kan formulera frågorna på ett sätt som hon anser vara lättast att förstå för den intervjuade, med följd av följdfrågor för att förtydliga ett svar. För att få så tydlig och fyllig information som möjligt (Stukat 2005, s. 44). Patel och Davidson kallar en sådan intervju för en standardiserad intervju, där vi ställer likalydande frågor i exakt samma ordning till varje intervjuperson (Patel & Davidson 2003, s. 76).

Jag skickade brev om information, och syftet med min undersökning. Det är viktigt att klargöra på vilket sätt individens bidrag kommer att användas, och att det framgår att deltagarna är anonyma. Då finns varken namn, nummer eller någon annan möjlighet till identifiering. Vare sig det gäller intervju eller enkäter så är det vanligt att inleda med neutrala frågor. Vanligaste är att man börjar med de bakgrundsvariabler som vi behöver information om. Avslutningen av intervjun görs neutralt till exempel att ge utrymme för kommentarer kring frågornas innehåll eller möjlighet till tillägg av sådant som inte kommit med i frågorna men som upplevs som betydelsefullt av informanterna (Patel & Davidson 2003, s. 74, 77). De svaren har jag tagit upp som en bilaga, nummer 2.

5.1 Genomförande

Patel och Davidson, menar att det finns några saker att tänka på innan man genomför en undersökning. Att man gör upp en plan över arbetet, ta kontakt, få tillstånd och medgivanden, ge information till de medverkande (Patel & Davidson 2003, s. 60).

Jag funderade på hur långa intervjuerna skulle vara, och hur många intervjuer som skulle vara lagom till min undersökning. Under några veckor har jag ringt till förskolor där jag vet att det är övervägande barn med ett annat språk. Två förskolor har jag haft kontakt med i två olika kommuner. Vi försökte att planera in besöken och intervjuerna på samma dag på respektive förskola. Den första förskolan som jag ringde upp hittade vi tider ganska omgående för intervjutillfälle, den andra förskolan drog det ut på tiden. Jag tydliggjorde noga med att tala om för pedagogerna i fråga kommer att vara anonyma även arbetsplatsen/förskolan kommer inte att namnges, även att det är frivilligt att medverka, all information och svar kommer bara att användas till min studie. Birgitta Kullberg forskare i pedagogik och didaktik, anser att den som blir intervjuad bör få veta att varken det som sägs eller intervjuarens namn kommer att komma i händerna på någon annan (Kullberg 2004, s. 124).

Jag har förberett mina frågor i förväg, och jag ställer alla frågor i samma följd till alla pedagogerna (se bilaga 1). En standardiserad intervju, med exakt samma ordningsföljd av frågor (Patel & Davidson 2003, s. 76). Mina frågor som jag ställde till pedagogerna har inte varit känsliga, utan det har varit frågor som de intervjuade har kunnat svara på.

Mina intervjuer skedde på pedagogernas arbetsplats i ett litet rum för att vi skulle få vara ostörda. Intervjuerna skedde på pedagogernas barnfria tid som var schemalagda, eller efter pedagogernas arbetsdag var slut. Detta var på grund av att inte störa verksamheten på något vis. Intervjuerna höll sig till som jag hade beräknat till 30-40 minuter vardera, utom en som varade i en och en halvtimme. Kullberg skriver att i regel hålls den formella intervjun på en plats där bara den som bli intervjuad och forskaren är närvarande (Kullberg 2004, s. 121).

5.2 Urval

Jag valde ut pedagoger som alla har förskollärarexamen, på grund av att alla de som blev intervjuade skulle ha samma ansvar, en av pedagogerna hade finskt ursprung. Åldern varierade på de intervjuade det låg mellan 29 - 60 år, och alla de intervjuade var kvinnor som hade arbetat lite olika många år med barn med ett annat språk (mellan 3-12 år). Det var även viktigt att veta att det fanns flerspråkiga barn på förskolorna. Den ena förskolan känner jag väl till, eftersom jag hade vikarierat där för några år sedan. Där visste jag att det fanns övervägande barn med ett annat språk. Sammanlagt blev det fem intervjuer, dessa ägde rum på tre förskolor i två olika kommuner, tre intervjuer på samma förskola, de andra två intervjuerna fördelades på två förskolor. Alla pedagogerna som jag intervjuade var positiva till min undersökning, det väcktes många frågor och tankar hos dem. Många av dem sa ofta att detta ämne om ett annat språk bland barnen ligger dem varmt om hjärtat.

5.3 Etiska ställningstagande

Studien har noggrant följt av de fyra grundläggande individskyddskravet som lyder:

Informationskravet som innebär att de som berörs av studien skall informeras om studiens syfte, och att deltagandet är frivilligt, att de när som helst har rätt att avbryta sin medverkan. *Samtyckeskravet* innebär att deltagarna i en undersökning har rätt att själv bestämma över sin medverkan. Den som medverkar i en undersökning ska ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de ska delta. De ska även kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem. *Konfidentialitetskravet* att man måste ta hänsyn till den medverkandes anonymitet. Det sista individskyddskravet heter *nyttjandeskravet* och den innebär att all den information som har samlats in, får endast användas för forskningsändamål. Informationen får inte utnyttjas eller lånas ut.

De ovan nämnda riktlinjerna från HSFR ska i första hand skydda undersökningsspersoners integritet (Stukat 2005, s. 139, 140).

Patel och Davidson tar upp om de fyra etikreglerna, att vi måste ta hänsyn till undersökningen vad gäller forskningsetiska aspekter. Individer får heller inte utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning (Patel & Davidson 2003, s. 63).

Efter att ha läst om de etikreglerna så bedömer jag att jag har informerat de inblandade väl och riktigt efter de fyra vetenskapsrådet tystnadsplikt, sekretess, anonymitet och konfidentialitet (skydd mot att obehöriga inte tar del av uppgiften). Med att upplysa de berörda om min tystnadsplikt, och att all den information som har samlats in kommer enbart att användas till min studie. Jag uppfyllde även Stukats konfidentialitetskrav genom att informera att jag inte kommer att använda de berördas namn. Pedagogerna blev även upplysta om att de när som helst kunde avbryta intervjun.

6. Resultat och analys

Under den tidigaste jollerperioden är det omöjligt att höra vilket språk barnet håller på att lära sig. Det tidiga jollret utvecklas likadant hos alla barn, även de döva barnens joller låter precis lika som hörandes barns joller i början (Håkansson 1998, s. 20). I efterhand bli ljudet allt mer likt det språket som talas av omgivningen och som kommer att bli barnets modersmål (Ellneby 2007, s. 144).

Bra att veta om barns språkutveckling är att en del barn lär sig genom att testa sig fram, andra barn väntar tills de har samlat på sig kunskap, då börjar de att prata. Barns användning av språket växer och utvecklas i olika sociala situationer. Det förutsätter att barnet möter och omges av vuxna som aktivt stöder och underlättar barnets språkliga utveckling (Calderon 2004, s. 13). Om ett barn börjar på en förskola och är tystlåten kan det tyda på en intensiv aktivitet inom barnet. Barn använder det språk som är mest praktiskt för dem själva och kommunikationen. Susanne Benckert menar i boken *Skarpa lägen* att hon hävdar att det är extra viktigt att barn får stöd i sitt starkaste språk som liten. En del av de barnen som börjar förskolan några år senare och utvecklar sitt modersmål först, lär sig svenska språket bättre.

Det kan vara väldigt svårt för ett känsligt barn att byta tvärt med sitt modersmål när barnet börjar på förskolan i ettårsålder påpekar Benckert.

Vidare skriver Benckert om att det kan vara en risk att språkutvecklingen avbryts på modersmålet när barnet börjar på en svensk förskola runt ettårsålder, och inte får höra sitt modersmål i samma utsträckning som tidigare. (Ekelund & Dahlöf 2009, s. 54, 55,).

Bente Eriksen Hagtvat, språkforskare talar om den ”pedagogiska guldåldern” med den menar hon att den språkliga utvecklingen hos barn går fortast under förskoleåldern. Vidare skriver hon om att barnens hjärnor är som svampar, de suger åt sig all ny information (Hagtvat 2004, s. 6). Om ett barn har behov av flera språk så lär det sig flera språk (Ladberg 2003, s. 10).

Calderon tar upp om samspelet mellan kultur och språk. Språket är en ouplöslig del av identiteten.

Språket gör att vi kan tänka, drömma, lära och uttrycka oss. Att kunna ett språk är att fungera i den kultur som man befinner sig i. Att kunna två eller flera språk betyder tillgång till flera världar (Calderon 2004, s. 7). Språkutvecklingen och identitetsutvecklingen går hand i hand, språket används för att tänka och tala. Barn som har ett utvecklat modersmål och som är trygga i sig själva, utvecklar det nya språket när de får lyssna, öva och pröva i lekfulla former. Barn utvecklar sitt språk utifrån de språk som de hör omkring sig (Calderon 2004, s. 13, 18, 28).

Calderon tar upp om att det finns pratglada barn och tystlåtna barn. De pratglada barnen som frimodigt prövar sina nya kunskaper, hon kallar de barnen för risktagare dessa barn har inget emot att ”göra bort sig”. De tystlåtna barnen är lite försiktigare och är lite mer eftertänksamma, barnen vill att de saker som barnen gör och säger ”ska vara rätt”. När de väl är mogna att uttrycka sig är språket ofta väl utvecklat. Om ett barn som är tyst och verkar tryggt och harmoniskt har man inget att vinna på att propa på att barnet ska tala innan han eller hon känner sig mogen att göra det. Det kan snarare hämma språkutvecklingen. När ett barn kan säga omkring tio olika ord, så förstår barnet redan över hundra. (Calderon 2004, s. 32, 32).

6.1 Adopterade barn och modersmål

Barn som adopteras till ett nytt land förlorar ofta snabbt sitt första språk. För många är modersmålet heller inget som är användbart i det nya landet.

Just adoptivbarn befinner sig i en speciell situation. Hur bra de än har det hos sin nya familj, så har de gått igenom något av det svåraste som ett barn kan vara med om. De har varit tvungna att lämna bokstavligen allt som de varit vana vid och bekanta med: hem, vuxna, kamrater, land leksaker, språk, ja allt. Det kan vara lättare att hålla sig till nuet och till det svenska språket. Vissa barn som kommit till ett nytt land som lite äldre, kan reagera starkt och känslomässigt mot det ”gamla” språket.

Många adopterade får däremot ett förnyat intresse för sitt ursprung och sitt språk när de blir tonåringar eller vuxna (Ladberg 2003, s. 142, 143).

6.2 Tvåspråkighet/ Flerspråkighet

Svensson, skriver att Sverige är ett mångkulturellt land, det är fortfarande en vanlig uppfattning i Sverige att enspråkighet är normen! Det beräknas att drygt halva jordens befolkning är flerspråkiga och att majoriteten av världens barn är flerspråkiga. Vi har idag sex nationella minoritetsspråk: samiska,

finska, meänkieli som ibland kan kallas för tornedalsfinska, romani chib, jiddisch och teckenspråk. Dessutom har vi en mängd invandrarpråk, varav arabiskan är det tredje största språket, följt av turkiska och persiska vad gäller antalet talare av språket. Vi har avsevärt fler människor i Sverige idag som är flerspråkiga jämfört med för 50 år sedan (Svensson 2009, s. 189). Det klassiska inlärningsmönstret, som jag tidigare tog upp i under rubriken, tidigare forskning för simultan inläring (barn som lär sig två språk samtidigt) tvåspråkiga barn är att föräldrarna talar varsitt språk med barnet. Barnet har vuxit upp med fler språk. Det vanligaste när barn blir tvåspråkiga inom familjen är att föräldrarna använder sina modersmål när de talar med sina barn. Att växa upp med ett språk hemma och ett annat utanför hemmet är en vanlig situation för barn i invandrarfamiljer, förstaspråkinläringen lär man sig oftast i hemmet och andraspråkinläringen utanför hemmet. Men om barn föds i Sverige och börjar på förskola vid ettårsålder kan det vara fråga om en simultan inläring av två språk (Håkansson 2003, s. 151 – 152). Åsa Wedin tvåspråkighetsforskare tydliggör om vad som ska kallas för simultan inläring. För de flesta barn i Sverige räcker det inte med att vistas i förskola från tidig ålder för att svenskan ska utvecklas på ett sådant sätt att man kan tala om simultan språkutveckling. Det kan handla om barn med föräldrar som talar andra språk och som använder sina respektive språk i hemmet och i samtal med barnet och att barnet inte möter en svenskspråkig miljö utanför hemmet som ger tillräcklig stimulans för svenskans utveckling (Wedin 2011, s. 48).

Sandvik & Spurklnad menar att alla barn lär sig något nytt när de möter nya miljöer utanför hemmet. För många flerspråkiga barn kan det första mötet med ett annat språk vara när de börjar förskolan. Dessa barn kallas för *successivt tvåspråkiga* de lär sig ett nytt språk när de redan har ett utvecklat modersmål (Sandvik & Spurkland 2011, s. 49). Wedin menar att vara flerspråkig innebär nämligen inte bara att man kan flera språk utan att man även har utvecklat kunskap om hur de olika språken används (Wedin 2011, s. 48).

Om personer lever flerspråkigt så behöver man utveckla varje språk, så att språket kan användas där det behövs. Om en person lever i ett samhälle där alla talar många språk så är inte det viktigaste att personen kan säga samma saker på olika språk. Det viktigaste är att personen kan göra sig förstådd i sammanhanget. Det är ytterst ovanligt att kunna flera språk "lika bra" (Ladberg 2003, s. 7, 10). Den som tror att flera språk i sig innebär problem kommer att feltolka flerspråkigas sätt att använda sina språk. I flerspråkiga miljöer där alla andra talar många språk börjar barnen också att göra det. Barnen lär sig att detta är det som är det naturliga. För den flerspråkige kan något av de språken kännas enkelt och naturligt att tala till vardags, ofta brukar det vara modersmålet eller något av barndomens språk. Att få tala det språk som känns naturligt är en avspänning och en vila.

Föräldrar vill inte till exempel att deras barn ska få eller ha modersmålsstöd, det menas med att när

barnet får stöd i sitt modersmål i förskola/skola. Föräldrarna tror att det hindrar sina barn från att lära sig svenska (Ladberg 2003, s. 30, 11). Barn tappar inte ett språk för att de lär sig ett nytt, utan det som händer är att det nya språket för en tid ”lägger beslag på inlärningskapaciteten” så att ett annat språk tillfälligt går tillbaka (Ladberg 2003, s. 71). Eftersom alla barn har förmåga att lära sig många språk, så behöver ingen i familjen avstå från att tala något språk med barnet. Det finns heller inte någon anledning att vänta med något språk snarare tvärtom. Ju tidigare i livet barnet börjar höra språket desto längre tid har det på sig att lära sig det. Varje barn har behov av de språk som talas i barnets familj. Det förknippas med de djupaste känslorna av självklar tillhörighet, trygghet och kärlek. Det är oftast barnen som för in landets språk till familjen (Ladberg 2003, s. 126, 127).

Jag kommer här att göra en sammanställning av mina frågeställningar till de personer som har ingått i min studie. Med att göra uppdelningar med underrubriker, för att det ska bli lättare för läsaren att följa med. Jag har även tagit med en slutfråga som lyder, om det är något mer som de intervjuade vill tillägga. Det sammanställer jag på ett separat papper, även hur många olika språk som det pratas på respektive förskola som en bilaga med nummer 2.

Jag vill analysera de metoder som pedagogerna använde för att arbeta med flerspråkiga barn. Har förskolorna som jag har valt särskilda material som de arbetar med? Om det finns en handlingsplan på förskolan. I läroplanen står det att, förskolan ska lägga en stor vikt att stimulera varje barns språkutveckling, uppmuntra barnens nyfikenhet. Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska ska få möjlighet att utveckla det svenska språket och sitt modersmål (Lpfö 98 reviderad 2010, s. 7).

6.3 Intervjuer om pedagogernas arbetssätt

Jag kommer här att redogöra hur pedagogerna har svarat i intervjuerna. För att det ska vara lätt för läsaren att följa med och veta vem av pedagogerna som har svarat, kallar jag dem för pedagog 1-5.

Pedagogerna 1, 2, och 3 arbetar på samma förskola där övervägande barn har ett annat språk. Det är totalt 72 barn inskrivna, 34 barn med svenska som modersmål och 38 tvåspråkiga barn. Pedagog 4 arbetar på en förskola som har 106 barn inskrivna och 76 barn som har svenska som modersmål och 30 tvåspråkiga barn. Pedagog 5 jobbar på en litet förskola med totalt 13 barn där det bara fanns ett svensktalade barn. Efter all information jag fick om barnens olika språk, så blev det förenklat att skriva så.

Modersmålsuppmuntran / flerspråksuppmuntran

Samtliga pedagoger hade samma synsätt med att arbeta med flerspråkiga barn, med att uppmuntra barnen med att tala sitt språk på förskolan med sina kamrater som har samma språk, även i hemmet med föräldrar, syskon och bekanta med mera är det viktigt. Ladberg skriver, att om omgivningen uppmuntrar flerspråkighet och ser det som självklart och värdefullt, blir det naturligt för barn att använda alla sina språk. Men i svenska miljöer uppmuntras det mer sällan med det. Ett språk ses som det naturliga, flerspråkighet blir snarast något besvärligt.

Att nedvärdera sitt språk, eller värderas olika. Den som har vuxit upp med ett språk som betraktas som sämre eller mindre värt kan inte undgå att påverkas av det. Det kan visa sig genom att man ursäktar sig för sitt språk. Det händer att människor inte vill erkänna att de kan tala ett språk som har låg status. Föräldrar vill ibland inte heller lära ut sitt språk till sina barn, på grund av att det riskerar att stämpla barnen som sämre medborgare. Överallt i världen har människor slutat att tala språk som har nedvärderats, föraktats eller som uppfattas som gammaldags och lite löjligt.

Det är inte språket som skapar problem utan allt överskuggande är, om barnet just nu har behov av språket? Om ett barn har svårt att lära sig språket, beror det inte på att det är ”för mycket” av något annat språk, utan det är vanligtvis, dåliga förutsättningar för det språket:

- Barnet kan ha få *tillfällen* att tala språket.
- Språket kanske inte är så *viktigt* för barnet.
- Barnet kan vara *blockerat* av sorg, otrygghet eller känslomässiga konflikter.
- Barnet kan ha mött *negativa reaktioner* som får det att undvika språket.
- Barnet har lärt sig att man inte *bör* tala detta språk utan skall hålla sig till ett annat.

(Ladber 2003, s. 31, 32).

Som jag tidigare har tagit upp om vad Ladberg tar upp om att mista ett språk, ett språk är inget som man kan en gång för alla. Man kan förlora språk som man inte använder regelbundet. Småbarn som förlorar anledningen till att använda ett språk, glömmer ofta språket mycket snabbt. Språk som inte används går alltid tillbaka tillfälligt eller för alltid. Även som vuxen kan man också förlora språk som inte används under en lång period. Även modersmålet kan försämrats (Ladberg 2003, s. 76, 77).

Vidare skriver Ladberg om att det händer att barnen inte vill tala det språk som föräldrarna vill, skälen kan vara olika som att inte omgivningen uppmuntrar till det. I den ”enspråkiga” Sverige lär sig många barn att man helst ska hålla sig till ett språk (Ladberg 2003, s. 141). Börestam och Huss menar att språk färdas ju med oss människor, och ett språk utan färdmedel dör ut så småningom (Börestam & Huss 2001, s. 86).

Pedagogerna påpekar vikten av när föräldrarna kommer och hämtar och lämnar barnen på förskolan att det är viktigt att prata med sina föräldrar på sitt språk, många föräldrar vill inte att barnen ska prata sitt språk på förskolan utan att på förskolan pratar vi svenska och hemma pratar vi vårt språk. Ladberg skriver just om detta att pedagogerna har en viktig uppgift i att de ska uppmuntra föräldrar och barnen att använda sitt eget språk, även i förskolan. Föräldrarna och andra familjemedlemmar är de viktigaste bärarna av barnets språk. Ladberg tar även upp att det finns många skäl varför inte föräldrarna vill tala sitt språk på förskolan. De kan göra det av artighet för att föräldrarna inte tror att modersmålet passar in, eller av att de tidigare har mötts av negativa reaktioner när de pratar sitt språk med barnen i andras närvaro (Ladberg 2003, s. 170).

Pedagog 2 menar på att det är ett väldigt inspirerande arbete de har, att få nå fram till ett barn med ett annat språk. Pedagogerna letar olika vägar hela tiden och hitta lösningar på det tillsammans med barnen och kollegorna, man utvecklas hela tiden själv också med att leta efter lösningar, de rätta svaren kommer de nog inte att hitta. Pedagogerna uppmuntrar även föräldrarna om hur viktigt det är att de pratar sitt hemspråk med barnen, så att inte barnen ska tappa sitt modersmål/hemspråk. Pedagogerna talar även om att alla språk är lika viktiga att bevara.

Pedagog 5 hävdar att man måste vara extra tydlig i sitt språk och inte använda sig av ”slangord”. Man ska heller inte vara rädd för att göra upprepningar, det är särskilt viktigt att göra det när man arbetar med flerspråkiga barn. Att man inte bara ska peka på saker utan att man ska betona vad saker heter, eventuellt att man pekar samtidigt som man benämner namnen på sakerna.

Kodväxling

Pedagog 3 tar upp om ett barn inte förstår vad en pedagog säger, så kan barnet hämta en kamrat som har samma språk med att få hjälp med att översätta vad pedagogen har sagt. Pedagogerna visar barnen att det är bra att de kommunicerar på sitt språk och på svenska med varandra så kallad ”kodväxling”.

Börestam och Huss skriver om att kodväxlingen inte alltid behöver ske på ett medvetet plan (Börestam & Huss 2001, s. 77). Ellneby menar att kodväxlingen är naturlig för människor som talar flera språk (Ellneby 2007, s. 153). Svensson menar att kodväxlingen sker medvetet och anses vara ett tecken på en

god språklig och social kompetens (Svensson 2009, s. 191). Medan Ladberg anser att det är vanligt att flerspråkiga människor avsiktligt blandar språk. Den som inte kan ett ord på ett språk kan ta hjälp av ett annat språk (Ladberg 2003, s. 26, 27). Sandvik och Spurkland menar att man ska vara försiktig med att tolka att när barn växlar mellan språken att de inte behärskar språket, utan det är en resurs för barnet och inte något sviktande kompetens (Sandvik & Spurkland 2011, s. 52).

Någon att prata med

När jag ställde frågan om barnen har någon att prata med på förskolan på sitt modersmål, med andra barn eller med pedagoger som har samma språk, påpekade pedagog 2 att: Det fanns inga pedagoger med andra språk på förskolan, men kom på sig att det finns faktiskt en finsktalande pedagog men inga finska barn just nu. Men att det ibland kunde få in vikarier som kan något av barnens språk, och att det var verkligen en tillgång både för barnen och pedagogerna. Många av barnen på förskolan har samma språk eller dialekt, så de pratar med varandra på sitt språk., det uppmuntrar pedagoger att barnen ska göra.

Jag tog slutsatser av pedagogernas resonemang att det är en brist på utbildade flerspråkiga pedagoger inom förskola, och att det är ett stort behov inom förskolan med att ha fler mångspråkiga pedagoger. Det kan bli missförstånd mellan barn och barn, pedagog och barn. Sandvik och Spurkland menar att om det finns tvåspråkiga förskollärare eller modersmåls lärare i förskolan skulle det vara av stor betydelse. De kan hjälpa barnen under den period som de inte kan kommunicera på det språk som är gemensamt i förskolan. Dessutom kan de bidra till att modersmålet får utvecklas vidare (Sandvik & Spurkland 2011, s. 54).

Det står i läroplanens styrdokument att alla barn med ett annat modersmål har rätt till modersmålsstöd, men det finns förskolor som inte kan erbjuda detta (Skolverket). En del av pedagogerna var helt medvetna om detta.

Tolk

Två av de intervjuade tog upp när de tar in och använder sig av tolk, det var vid utvecklingssamtal, viktig information och vid första mötet vid till exempel en inskolning.

Pedagog 2 uttrycker sig att det finns en särskild kassa för att man ska kunna ta in tolk, när det behövs,

till exempel vid första mötet, vid inskolning och utvecklingssamtal. Annars så hjälper barnen till att översätta vi kallar dem ibland för ”våra små minitolkare”.

Pedagog 5 svarade med att de använder sig enbart av tolk vid utvecklingssamtal, pedagogerna försöker att undviker att ta med släkt eller vänner, på grund av att det ibland kan det komma upp känsliga frågor och svar. Pedagogen talade om att de oftast är ute vid ett utvecklingssamtal, de hade föräldrar som inte kunde sitta instängda i ett litet rum.

Min tolkning blir att det är barnen som får agera som tolk i den vardagliga kontakten med föräldrar.

Efter samtalet berättade pedagog 2 om hur hon hade kämpat för en liten pojke som kom från Polen, som inte hann med någon inskolning, utan pojken blev bara lämnad till oss på förskolan en dag, vi pedagoger var ju främmande människor för den lilla pojken. Pojken var väldigt ledsen och otröstlig när han blev lämnad av mamman hos oss på förskolan, han kände sig väl otrygg/rädd han förstod ju inte oss. Mamman som var ung och skulle börja skolan för att lära sig ett nytt språk svenska. Pedagogen berättar vidare att de kommunicerade med mamman med gestaltningar, kroppsspråk och den lilla engelskan mamman kunde. Men pedagogen gav inte upp med att kämpa för pojkens rätt, till slut gav det resultat och förskolan fick in en tillfällig resurs som kunde prata polska både med pojken och hans mamma. I fjorton dagar fick de ha den resursen. Det räckte både för pojken och för hans mamma för att pojken skulle bli en glad och trygg pojke hos pedagogerna på förskolan, även för mamman blev det en stor lättnad.

Vardagliga fraser och ord

Även här är samtliga pedagogerna eniga om hur de för in modersmålet i den dagliga verksamheten. Genom att lära sig enklare fraser och ord på de olika språken från barnen och föräldrarna, som sedan skrivs upp och sedan sattes det upp på väggen var fraserna orden hörde hemma, till exempel om det handlade om matsituationen hamnade det vid borden, hälsningsfraserna hamnade ute i hallen, flaggor från barnens länder hamnade i hallen och frukter hamnade i samlingsrummet, eftersom frukten oftast intogs där. Pedagogerna tog hjälp av föräldrarna med att skriva fraserna och orden på ett korrekt sätt och med deras bokstäver, tecken och symboler, under skrevs det med svenska bokstäver hur det skulle uttalas.

Pedagog 5 menar att de lär sig enklare fraser på barnets språk, och en gång per år anordnades det en fest

som de döpte till *Matresan genom olika länder*, det är en fest som alla föräldrarna fick ta med sig en maträtt var från sitt hemland, och även musik, pedagogerna lär sig lättare ramsor och sånger av föräldrarna, en del föräldrar har på sig sina folkdräkter det har faktiskt hänt att föräldrar har dansuppvisningar för oss.

I läroplanen står det just att man ska skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång, dans och musik och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk. Detta är en metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande Lpfö 98 reviderad 2010, s. 7).

Här tolkar jag att de intervjuade pedagoger visar ett stort intresse på vad olika saker heter på barnens modersmål och visar sin nyfikenhet med att göra denna matresa. Detta stärker även föräldrarna på så sätt att de ser att pedagogerna visar sitt intresse på barnens hemspråk. Ladberg skriver att språken behöver lyftas fram, och att den svenska personalen kan göra detta på många sätt. Genom att lära sig några ord som till exempel hälsningsord och andra viktiga ord på barnens språk. De kan lära sig att uttala barnens och föräldrarnas namn utan att försvenska dem, lära sig någon lättare ramsa eller någon sång på barnens språk (Ladberg 2003, s. 164).

Svensson skriver om några råd för just att stimulera språket. För att barn ska bli flerspråkiga är det viktigt att de får många tillfällen att tala språken, samt att man uppmuntrar barnet att tala sitt modersmål. Stöda barnets andra språk på olika sätt, till exempel genom att fråga vad vissa ord heter på barnets modersmål (Svensson 2003, s. 201).

Pedagog 3 menar att det är bra att dela in barnen i smågrupper så att alla barnen får synas och komma till tals och att få höra sitt eget språk på förskolan. Pedagogen ler och fortsätter med att säga att hon då känner sig utanför, här sätter sig pedagogen verkligen sig in i barnens situation om att inte förstå. Pedagogen förstår ingenting, och det är såhär många barn kan ha det dagligen. Men pedagogen gläds och ler över hur roligt barnen har tillsammans just vid dessa tillfällen av varandra.

Min tolkning är att de barn som känner sig osäkra i en stor grupp, och inte vågar prata för att de är rädda att det ska bli fel så är det bra att pedagogerna delar in barnen i smågrupper. Detta kan vara bra för att barnen ska känna sig trygga och tro på sig själva, så att inläringen ska bli så bra som möjligt

Ladberg menar att det är svårt för barn att lyssna i en stor grupp för den som är nybörjare i ett språk. Barnens utrymme blir oftast liten för att prata i stora grupper (Ladberg 2003, s. 15).

Nyfikenhet på barnens olika kulturer

Jag har även fått svar på hur modersmålet kommer in i verksamheten, genom att mina intervjuare visar sin nyfikenhet och att de pratar om barnens ursprung under samlingen. Pedagogerna har även hjälp av föräldrarnas och barnens bakgrunder och kulturer. Förskolan bjuder in föräldrar som kan berätta om sitt hemland, hur det var att växa upp i sitt land, även att läsa en saga på sitt språk.

6.4 Intervjuarnas roll med att arbeta med barn med annat språk

Ett gemensamt svar från alla pedagogerna. Här har jag tagit ut lite av vad alla har sagt som har varit med i min undersökning.

Att det är lärorikt, utmanande och ett spännande jobb att få lära sig enklare ord på barnens språk. Att ingen dag är den andra sig lik. Att man inte ska ha bråttom utan allt ska få ta den tid som det behövs för utvecklingen. Att pedagogerna måste vara tydliga i sitt språk, att ha fokus på barnet, att jag som pedagog ska uppmuntra och att användaren ska använda sitt språk. Pedagogerna är viktiga både för svenskinlärning och för fortsatt hemspråkinlärning. Pedagogerna ska vara en hjälpande hand för barnen, och att vi ska använda oss av mera bilder, det är en stor hjälp i många situationer, att få in det som ett system med att göra som ett bildspel på hur dagen kommer att se ut på förskolan.

6.5 Tillgång till material på arbetsplatsen

Här blev det lite olika svar hos de intervjuade, när jag ställde frågan om och vilka material som finns att arbeta med på förskolan.

Pedagog 1 uttryckte sig med att de har böcker på olika språk som förskolan har fått låna från biblioteket, som barnen gärna fick låna hem.

Pedagog 2 stödmaterialet som finns från Skolverket, som till exempel sångkort och sagor, spel samt lexikon och ordböcker. Annars så finns det inget särskilt material att jobba efter.

Pedagog 3 påpekar att de jobbar med bilder, sagoböcker, flanosagor och att de forskar med barnen om

barnets hemland, även att de kan lyssna på språket på datorn. Jordgloben som finns på avdelningen, är väldigt intressant för barnen de visar varandra vart Sverige ligger och sedan deras land. Barnen jämför sedan vilket land som ligger närmast Sverige. Men något specifikt material finns inte på förskolan.

Pedagog 4 dröjde lite med svaret innan hon kom på att hem språkläraren har material som de fick låna till den dagliga verksamheten bland annat barnböcker som är översatta till svenskan.

Pedagog 5 påpekade att det var jättedåligt, det finns ingenting alls vi använder oss mycket av datorn, där vi tar fram flaggor från alla barnens länder så att de ska känna igen den och lära sig hur deras flagga ser ut. Även om barnen kommer från samma land så behöver det inte betyda att de har samma flagga.

Ladberg menar att sagor och berättelser tillhör det bästa sättet att ge barnen tillgång till ett rikt språkligt material att arbeta med. Med berättelser får barnen tillgång till nya ord och språkliga vändningar som de inte skulle höra annars. Barn som inte förstår ledsnar, tappar koncentrationen, Ladberg hävdar att det är viktigt att man ska vara förberedd inför en sagoläsning, och att sagor läses i smågrupper med barn som står på ungefär samma nivå språkligt (Ladberg 2003, s. 157).

Jag kunde se och göra en viss tolkning på besvikelse i några av pedagogers ögon när materialfrågan kom upp, att det inte köps in material som de kan få hjälp och ideer ifrån. Pedagogerna i min studie är trots allt oerfarna flerspråkspedagoger.

6.6 Utbildning

På min fråga om mina intervjuare hade någon mer utbildning än deras förskollärarexamen för att arbeta på förskola med flerspråkiga barn, samtliga svarade negativt på den frågan.

Pedagog 2 påpekar att hon har ingen alls tyvärr. Men att det vore bra och nyttigt om kommunen kunde erbjuda några kortare utbildningar eller föreläsningar till oss som jobbar med barn med olika språk. Just nu jobbar vi efter våra egna erfarenheter och lärdomar.

6.7 Handlingsplan

När jag ställde frågan om förskolan har en handlingsplan, så kände jag att det var en känslig fråga. Jag förstod att min magkänsla var rätt när svaret blev konkret. Svaret från fyra av de intervjuade

pedagogerna blev negativt att det inte fanns någon handlingsplan på förskolan. En av pedagogerna blev osäker på om det fanns en handlingsplan eller inte. Hennes osäkerhet gjorde att hon till slut sa att det inte fanns någon.

Pedagog 2 gör sig till minne att det har funnits en gammal handlingsplan, men ingen som hon har sett eller arbetat efter. Pedagogen påpekade om att hon ska se till att en ny och en aktuell handlingsplan ska skriva och arbetas efter. Att mina frågor satte igång en process hos pedagogen märktes tydligt, om hur viktigt det är att ha en handlingsplan att arbeta efter med barn som har ett annat språk.

Pedagog 3 svarar med att vi pratar ofta och mycket om hur vi ska arbeta och gå till väga med barnen som har ett annat språk. Men tyvärr blir det inte nerskrivet eller gjort. Handlingsplan, nej det finns ingen.

Min slutliga tolkning är att en handlingsplan inte finns på någon av förskolorna för tvåspråkiga barn, att det är något som måste ses över. Alla pedagoger är överens om att det ska finnas en handlingsplan för hur de ska jobba med språkutvecklingen hos tvåspråkiga barn. Det var positivt att höra av pedagogerna att de vill ha en handlingsplan att arbeta efter, med flerspråkiga barn.

7. Diskussion

Syftet med min studie var att ta reda på hur pedagogerna arbetar och stödjer barnen i deras modersmål, hur de arbetar med flerspråkiga barn i förskolan. Jag ville att de intervjuade skulle ha minst en förskollärautbildning bakom sig, på så sätt hade de samma ansvar. Alla pedagogerna som ingick i min studie upplever att arbeta med flerspråkiga barn är lärorikt och stimulerande, genom att följa utvecklingen och framstegen i den språkliga utvecklingen, hur fort barnen tar till sig ett nytt språk och anpassar sig i miljön. Jag kom fram till att det fanns många likheter mellan pedagogerna och i den litteraturen som jag har läst och har kopplat till. Pedagogerna låter barnen använda sitt modersmål på förskolan, med barn som har samma modersmål/dialekt det ska inte kännas konstigt för någon, som Håkansson (2003) menar att språk är en färskvara och måste användas för att det inte ska gå förlorat. Likt vad Börestam och Huss (2001), Ellneby (2007) och Svensson (2009) om kodväxling, pedagogerna tycker att det är positivt när barnen gör det, för då kommer modersmålet och det svenska språket in, som en resurs, det är inget tecken på sviktande kompetens. Sandvik och Spurkland (2011) menar att man inte får tolka kodväxlingen som om att barnen inte behärskar språket, utan att det snarare är en resurs.

Pedagogerna för in modersmålet genom att de lär sig några enklare fraser och ord på de olika språken med hjälp av föräldrar, pedagogerna sätter sedan upp lapparna med texten på respektive plats där ord och fraser hör hemma, även de svenska barnen är och blir nyfikna på att lära sig några fraser och ord på ett främmande språk. Likt Ladberg (2003) menar att pedagogerna kan lära sig enklare fraser och ord på barnens språk. Enligt pedagogerna och Ladberg (2003) genom att pedagogerna visar sin nyfikenhet på barnens språk och kultur, även att pedagogerna delar in barnen i smågrupper på så vis får alla barnen komma till tals och höra sitt språk, det kan även vara lättare för ett barn att prata och göra sig hörd. Att barnen kan få hjälp av en kamrat på sitt språk om den inte förstår, på så vis visar pedagogerna att båda språken är lika viktiga. Det kan vara svår för barn att lyssna i stor grupp, särskilt för en som är nybörjare i ett nytt språk (s. 15). Jag kom även fram till att pedagogerna läser ofta sagor för barnen, på så vis får barnen ett rikt ordförråd. Ladberg (2003) skriver just att om hur viktigt det är att man läser sagor i mindre grupper och att man på ett ungefärligt sätt delar in barnen som ligger på samma språknivå. Övervägande av pedagogerna var att de hade alldeles för lite material och utbildning för att arbeta med flerspråkiga barn, utan de arbetade utefter deras egna erfarenheter. Det som pedagogerna använde sig utav var data för att utforska med barnen, om barnens språk, land och hur barnens landsflagga ser ut. Så det negativa om det nu skulle vara/finnas något negativt att arbeta med flerspråkiga barn var just materialbrist, föreläsningar eller utbildningar. En pedagog avslutade med dessa ord:

”Jag är så himla tacksam att få ha detta arbete som jag har.

Att få lära känna barn och föräldrar från olika länder.

Det berikar mitt liv” (Lena Svedlindh 2013.09.03, kl: 14.00).

Dessa ord säger ju bara hur viktigt det är att arbeta med flerspråkiga barn och att få rätt material, föreläsningar och utbildningar av arbetsgivaren, för att kunna ta emot/bemöta de flerspråkiga barnen på bästa och rätta sättet och även barnens föräldrar.

8. Slutdiskussion

Genom min forskning känner jag att jag har fått ökad kunskap om ämnet som jag har valt, genom litteraturen och mina intervjuer. Hur viktigt det är att pedagogerna är nyfikna och är öppna i barnens kultur och är nyfikna på barnens olika språk. Detta skapar även en bra kontakt med föräldrarna och att föräldrarna känner ett lugn att lämna barnen, det är även viktigt att man för en kommunikation/dialog med barnen. Vad jag även har kommit fram till är att man ska stödja barn med flerspråkighet och det

svenska språket, för alla språken är lika viktiga. Språk och lärande hör ihop.

Det vad jag tycker vad kommunerna borde satsa på är att ge pedagogerna som jobbar med flerspråkiga barn är föreläsningar och utbildningar inom området, så att de ska få rätta kunskapen att bemöta dessa barn på rätt sätt. Pedagogerna som ingick i min studie och medverkade i intervjuer, trots att de ingen utbildning har för att arbeta med flerspråkiga barn, så fanns glädjen i deras ögon de brann för sitt jobb och det är ett stort steg framåt, anser jag. En del av pedagogerna har tagit hjälp av föräldrarna med hälsningsfraser och även fått hjälp med att uttala frasen eller orden, en fin gest för att alla ska känna sig välkomna. Att pedagogerna uppmuntrar föräldrarna att prata sitt modersmål med barnen hemma anser jag är bra, så att det språket inte ska förloras. Även att pedagogerna uppmuntrar att barn med samma språk pratar "sitt" språk med varandra på förskolan. Många föräldrar säger att självklart ska vi fortsätta att prata "vårt" språk med våra barn hemma, men tyvärr blir det inte så i många fall. För det svenska språket kommer in överallt, genom kamrater, leken i förskolan och tv. Risker är väldigt stor att det svenska språket tar över.

Ändå finns det språk som nervärderas, och gör så att föräldrarna inte vill lära sina barn sitt modersmål eller ber om ursäkt för sitt språk

Pedagogerna måste stödja barnen i deras utveckling oavsett var barnen kommer ifrån. Eftersom man vet att flerspråkiga barn ökar på förskolorna, och att det redan finns många flerspråkiga barn på förskolorna. Varför placeras det många flerspråkiga barn på en och samma förskola? Det räcker inte att barnen talar sitt modersmål i hemmet, förskolan bör bidra till att modersmålet utvecklas för att barnen aktivt ska kunna kommunicera på sitt modersmål som på svenska.

Jag tolkade av några pedagoger vad de upplevde var lite svårt, var just att de inte alltid var säkra på att barnen förstod vad pedagogerna menade, eller hur mycket de förstod vid instruktioner och under en sagoläsning. Det som jag reagerade på var att det inte fanns någon handlingsplan på någon av förskolorna. Även om inte pedagogerna tog upp de många målen som står skrivet i läroplanen, så använder de sig av en hel del som till exempel om språkutvecklingen, uppmuntran, barnets nyfikenhet och intresse och att kommunicera med bild, sång, musik och dans.

Efter att jag har avslutat min studie om hur det är att arbeta med flerspråkiga barn, och av att ha intervjuat pedagoger i olika åldrar. Det vore intressant att göra barnintervjuer om hur de upplevde att komma till ett nytt land och lära sig ett nytt språk, även att intervjua föräldrar eller en hel familjs upplevelser. Även att forska i om det finns kommuner som satsar på att anställa flerspråkig personal? Hur är kommunikationen mellan barn/barn, barn/pedagog, pedagog/föräldrar med olika språk? Dessa frågor kan vara ett förslag till andra studenter som har samma intresse för mångkulturalitet.

Referenslista

- Benckert, Susanne, Håland, Pia & Wallin, Karin. Myndigheten för skolutveckling (2008). *Flerspråkighet i förskolan – ett referens-och metodmaterial*. Stockholm: Liber
- Börestam, Ulla & Huss Leena (2001). *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik*.
- Calderon, Lena. Myndigheten för skolutveckling (2004). *Komma till tals: flerspråkiga barn i förskolan*. Stockholm: Liber.
- Ekelund, Gabriella, & Dahlöf Annamaria (2009). *Skarpa lägen*. Elanders: Vällingby.
- Ellneby, Ylva (2007). *Barns rätt att utvecklas*. Natur och kultur: Stockholm.
- Hagtvet Eriksson, Bente (2004). *Språkstimulering. Del 1: Tal och skrift i förskoleålder*. Stockholm. Natur och kultur.
- Hyltenstam, Kenneth (red.) (1999). *Sveriges sju inhemska språk: ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, Gisela (1998). *Språkinläring hos barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, Gisela (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Kullberg, Birgitta (2004). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, Gunilla (2003). *Barn med flera språk. Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola och samhälle*. Stockholm: Liber, 3:e upplagan.
- Läroplan för förskola Lpfö 98, reviderad (2010). Stockholm: Skolverket.
- Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Sandvik, Margareth & Spurkland, Marit (2011). *Språkstimulera och dokumentera i den flerspråkiga förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Strandberg, Leif (2006). *Vygotskij i praktiken*. Stockholm: Nordstedts Akademiska förlag.
- Stukat, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, Ann-Katrin (2009). *Barnet, språket och miljön: från ord till mening*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Intervjuguide:

Bakgrund

- Ålder?
- Hur många år har ni jobbat inom verksamheten?
- Hur många år har ni jobbat med flerspråkiga barn?
- Hur många språk talas det på hela förskolan/ på den avdelningen som ni jobbar på?
- Har ni pedagoger som förstår/pratar något av barnens språk?
- Uppmuntrar ni att barnen ska prata med varandra på deras modersmål på förskolan?
- Uppmuntrar ni att föräldrarna ska prata med barnen på deras modersmål hemma?
- Hur många barn totalt är det inskrivna på er förskola, hur många har svenska som modersmål, och hur många har ett annat modersmål?

Utbildning

- Vad har ni för utbildning?
- Har ni någon utbildning för att jobba med flerspråkiga barn?

Mina frågeställningar

- Hur är din syn på att arbeta med att stödja flerspråkiga barn?
- Hur arbetar ni för att främja lärandet för barn med annat modersmål?
- Hur ser ni på din egen roll i arbetet med flerspråkiga barn?
- Finns det tillgång till främjande material för arbetet med flerspråkiga barn, i sådana fall vilka material finns det?
- Finns det någon handlingsplan på förskolan om det finns, jobbar ni efter den? Är det något ni vill tillägga?

Bilaga 2

Här presenterar jag det som de intervjuade ville tillägga.

Pedagog 3: Barnen får hjälp av varandra, och hjälper varandra vad den ena inte förstår, förstår den andra. Jag tror att det kommer att finnas mer och mer barn med ett annat språk på våra förskolor i framtiden. Vi behöver få utbildningar och material om det.

Pedagog 5: Vi fick ofta agera som socialassistenter med att hjälpa till att boka tandläkartid – läkarbesök, även att fylla i blanketter och att öppna, läsa och förklara deras post. Vi personalen gjorde ofta polisanmälningar oftast handlade det om aga. Vi förklarade att det var förbjudet att slå barn i Sverige, men många hade det som en uppfostran i sitt hemland, på så sätt hade de svårt att förstå vår lag i Sverige.

Det var grupperingar mellan föräldrar, det utdelades ofta hot mellan dem. Vi blev till sist tvungna att ha två barngrupper på förskolan en förmiddagsgrupp och en eftermiddagsgrupp på grund av att det var hot mellan föräldrar grupperna.

Vi har mycket unga föräldrar.

De olika språk/länder som finns på de respektive förskolorna

Förskola 1, där som tre av de intervjuade jobbade på har språken, Thaiändska, Polska, Ryska, Eritria, Spanska, Burundiska, Portugisiska, Afghanistan, Filippinska, Ukrainska, Libyen. Marocko, Bosniska, Pakistan, Norska, Iranska, Syrianska, Irakiska, Finska och Svenska.

Förskola 2, Arabiska, Somaliska, Bosniska; Thaiändska, Finska, Engelska, Spanska, Albanska och Svenska.

Förskola 3, Afrikanska med olika dialekter, Ryska, Arabiska, Kinesiska, Rumänska, Bosniska och Svenska.

Bilaga 3

Brev till intervjuarna.

Hej.

Jag heter Vivianne Jacobsson och studerar vid Södertörns högskola i Flemingsberg, till förskollärare. Jag går min sista termin av sex terminer, och skriver nu min c-uppsats som handlar om tvåspråkighet och mångkulturalitet inom förskolan.

Med mina frågeställningar vill jag få reda på de hinder som förskollärare kan stöta på med barn med annat språk och vilket stöd ni kan ge barnen med annat språk. Jag valde er förskola, dels för att jag visste och fick reda på att ni har övervägande med barn med ett eller flera språk.

Under intervju kommer jag att använda mig av papper och penna, och av att lyssna in. Jag kommer inte att namnge förskolan eller era namn.

Frågorna som jag kommer att ställa handlar om hur ni tar tillvara på alla språk, och hur ni arbetar med det. Jag kommer även att fråga om det finns några hinder att arbeta med flerspråkiga barn.

Ni har naturligtvis rätt att ändra er och tacka nej till min intervju.

Tack på förhand. Med vänliga hälsningar;

Vivianne Jacobsson

Vivij@hotmail.se

